

Rättsavdelningen
Cecilia Molinder Berglund
cecilia.molinder-berglund@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
Enheten för funktionshinder och sociala tjänster

Socialstyrelsens yttrande över promemorian Personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning

Socialdepartementets dnr S2019/04168/FST

Socialstyrelsen lämnar följande synpunkter på remissen.

Avsnitt 3. Samtliga hjälpmoment ska vara assistansgrundande när det gäller andning och sondmatning

Hela hjälpbehovet ska vara assistansgrundande vid andning och sondmatning

Socialstyrelsen är positiv till ambitionen att tydliggöra att samtliga hjälpmoment ska vara assistansgrundande när det gäller hjälp med andning och sondmatning. Socialstyrelsen bedömer dock att det föreslagna tillägget till 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, behöver formuleras om för att inte ändra vad som gäller idag beträffande rätten till personlig assistans avseende de grundläggande behoven ”att kommunicera med andra” respektive ”annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade”.

Enligt förslaget ska ett grundläggande behov kunna ge rätt till personlig assistans till den del hjälpbehovet är av *mycket privat och integritetskänslig karaktär*. När det gäller andning och måltider i form av sondmatning ska hjälpbehovet dock beaktas oavsett dess karaktär. Av promemorian framgår vidare att den föreslagna bestämmelsen endast är avsedd som en kodifiering av gällande rätt och att den inte är avsedd att innebära någon ändring i sak. De avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen som refereras i avsnitt 2.3. med rubriken *Grundläggande behov i rättspraxis* handlar dock i första hand om hjälp med de grundläggande behoven måltider, att klä av och på sig samt personlig hygien. För att hjälp med det grundläggande behovet att kommunicera med andra ska ge rätt till personlig assistans har Högsta förvaltningsdomstolen dock uttalat att det krävs kunskap om personen, hans eller hennes funktionsnedsättning och hans eller hennes kommunikationssätt (se RÅ 2010 ref. 17 och HFD 2018 ref. 44). Av förarbetena till LSS framgår också att assistansen vid lagens tillkomst avsågs vara förbehållen *krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär* (se prop. 1992/93:159 s. 64 f. och 174 f.). Mot bakgrund av

detta anser Socialstyrelsen att den närmare utformningen av författningstexten behöver övervägas ytterligare för att ändringen inte ska leda till oönskade konsekvenser avseende möjligheterna att få personlig assistans för hjälp med andra grundläggande behov.

Även hjälpbehov som ryms inom det normala föräldraansvaret ska kunna ge rätt till personlig assistans när det gäller andning och sondmatning

Socialstyrelsen anser att det är rimligt att införa en bestämmelse i LSS som innebär att det så kallade normala föräldraansvaret enligt föräldrabalken ska beaktas när rätten till personlig assistans bedöms. Som framgår av promemorian innebär det ingen ändring i sak, utan överensstämmer med Högsta förvaltningsdomstolens praxis (se t.ex. RÅ 2010 ref. 17). På detta sätt blir förutsättningarna för rätt till personlig assistans tydligare både för den som söker insatsen hos kommunen och den som ska fatta beslut om den. Detta är inte minst viktigt i en rättighetslag som LSS. Vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning har, precis som andra vårdnadshavare, ansvar enligt 6 kap. 1 och 2 §§ föräldrabalken för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov av bland annat omvårdnad blir tillgodosedda (jfr. prop. 1992/93:159 s. 65). Det innebär i sin tur att omfattningen av föräldraansvaret varierar beroende på barnets ålder, utveckling och omständigheterna i övrigt (jfr. RÅ 2004 ref. 16). Socialstyrelsen vill samtidigt framhålla att kommunen inom ramen för socialtjänstlagen (2001:453), SoL, alltid har det yttersta ansvaret att se till att barn och unga får sina behov av stöd och skydd tillgodosedda. Det betyder givetvis att kommunens ansvar enligt SoL träder in om barnets föräldrar t.ex. inte kan ta sitt ansvar för att barnets behov av omvårdnad blir tillgodosett.

Socialstyrelsen är dock tveksam till den föreslagna formuleringen i 9 f § LSS respektive 51 kap. 6 § socialförsäkringsbalken "[d]et ska dock inte bortses från det hjälpbehov som vårdnadshavaren normalt ska tillgodose, om barnets hjälpbehov avser andning". Socialstyrelsen vill framhålla att föräldrar till barn med funktionsnedsättning inte har ett större ansvar för omvårdnad enligt föräldrabalken än föräldrar till barn utan funktionsnedsättning. Det måste rimligtvis innebära att föräldrars ansvar för barns behov av andningshjälp är mycket begränsat, oavsett barnets ålder. Den föreslagna formuleringen kan dock uppfattas som att sådant ansvar finns och leder även till att regelverket blir onödigt komplicerat.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Erik Höglund, Jenny Rehnman, Thomas Lindén och Natalia Borg samt enhetschefen Mariana Näslund Blixt deltagit. Juristen Cecilia Molinder Berglund har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Cecilia Molinder Berglund